

Ülikoolilinn Tartu

Ivi Tomingas*

Soome president Lauri Relander, Eesti Vabariigi riigivanem J. Jaakson ja Tartu Ülikooli rektor professor Heinrich Koppel koos saatjatega üliõpilasi külastamas. Heinrich Koppel oli Eesti rahvusülikooli esimene rektor, aastatel 1920–1928. Foto: Karl Akel. EFA.10.0.28348

Ülikooli loomise kontekstis sobib üliõpilaselu esindama Eesti Üliõpilaste Selts (EÜS), mis on ju andnud värvid meie rahvuslipule. Tartu Ülikool registreeris EÜS-i teadusliku üliõpilaseltsina 1883. aastal (korporatsioonid keeldusid endi hulka võtmast), ametlikeks värvideks sai kombinatsioon sini-must-valge. 4. juunil 1884 pühitseti sinimustvalge lipp Otepää kirikus.

Vabadussõtta otsustati minna *in corpore*. 13 liiget langesid, 60 said Vabadusristi. Hiljem osaleti Kaitseliidu tegevuses, mida markeerib foto Otepää õppemanöövritest. 1940. aastaks oli EÜS suurim Eesti üliõpilaselts 369 liht- ja tegevliikme ning 711 vilistlasega. Riigipöördega võimule tulnud kommunistid keelustasid 29. juunil 1940 üliõpilaseltsid (andmed EÜS-i kodulehelt: ww.eus.ee). EÜS tegutses edasi paguluses ning Eesti Vabariigi sünnipäeva ja võidupüha kõrval oli just rahvusülikooli asutamise aastapäev üks olulisi sündmusi, mida selts tähistas.

Filmiarhiivis on Eesti Üliõpilaste Seltsi kollektsioonis (EFA.133) peaaegu 400 fotot seltsi koosolekutest, väljasõitudest, vilistlastest ja liikmetest. Tartu vaadete autoriks on paljudel juhtudel Tartu fotograaf Eduard Selleke (1885–1976), kes pidas fotograafi ametit rohkem kui 50 aastat. Ta oli muu hulgas ka Tartu Ülikooli teadusfotograaf ning tegi tellimustöid Eesti Rahva Muuseumile. Meie filmikogust leiab ringvaatepala (Rv.NE nr.20, arhivaal 2035) 1975. aastast, kui Eduard Selleke tähistas oma 90. sünnipäeva. Muuseas mainib ta seal, et oli 1917. aastal Kroonlinnas Lenini autojuhiks.

■ 2019. aasta detsembris tähistas Tartu Ülikool 100 aasta möödumist rahvusülikoolina tegutsemise algusest. 1632. aastal asutatud Tartu Ülikool on kujundanud Tartu linna nägu juba sajandeid, seetõttu on fotonurgas lisaks pildikestele ülikooli elust ja hoonetest ka Tartu vaateid 20. sajandi esimesest poolest.

Eeltööd emakeelse kõrghariduse loomiseks alustati eestlastest haritlaste ja üliõpilaste seas juba märtsis 1918. Ajutine Valitsus moodustas ülikooli avamise komisjoni. Seda juhtis Peeter Põld, kes nimetati ülikooli kuraatoriks. 6. oktoobril 1919 algasid loengud ja rahvusülikool avati pidulikult 1. detsembril 1919. Valitsuse poolt ametisse nimetatud esimeseks rahvusülikooli rektoriks aastatel 1920–1928 oli Heinrich Koppel. Need kaks rahvusülikooli jaoks olulist meest leiame fotodelt piima joomas ja üliõpilasi külastamas.

19. sajandil Tartu Ülikoolis baltisaksa traditsioonis loodud korporatsioonid väärivad kindlasti eraldi fotonurka. Rahvus-

* Ivi Tomingas (1958), arhivaar, RA filmiarhiiv, Ristiku 84, 10318 Tallinn, Ivi.Tomingas@ra.ee

Rahvusülikooli kolmanda aastapäeva aktus Tartu Ülikooli aulas 1. detsembril 1922. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.29628

Rahvusülikooli 20. aastapäeva tähistati suurejoonelisemalt. Sel puhul avati mälestustahvel Vabadussõjas langenud üliõpilastele. 01.12.1939. Foto: Karl Hintzer. EFA.5.0.28098

Rahvusülikool pidas meele Tartu Ülikooli asutajat, Rootsi kuningat Gustav II Adolfit, kelle skulptuur avati 26.06.1928. Foto autor teadmata. EFA.197.0.66642

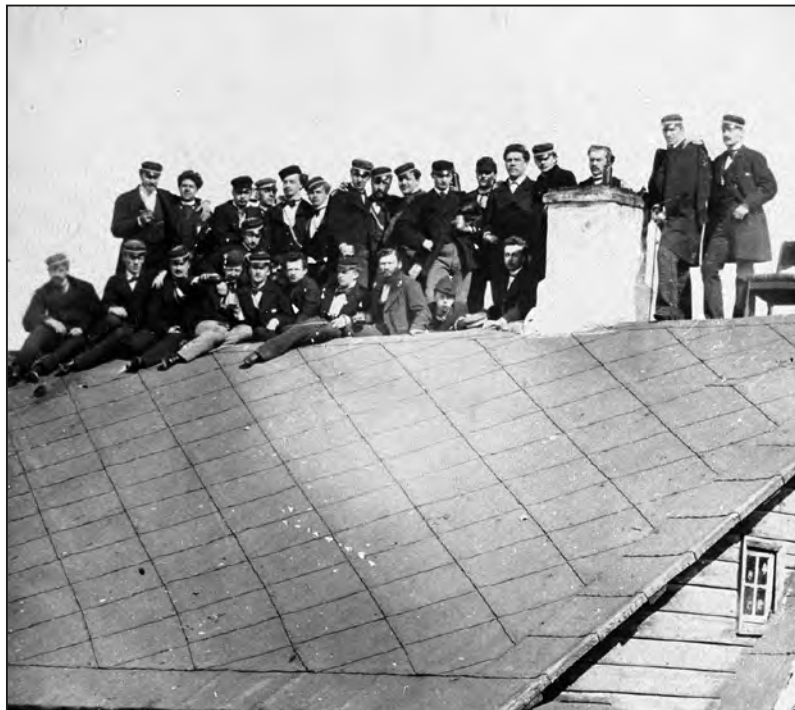
Eesti Üliõpilaste Seltsi vilistlased piima joomas, vasakult esimene Tartu Ülikooli kuraator Peeter Pöld. Aprill, 1920. Ilmselt EÜS-i 50. aastapäeva tähistamise üritus või siis ürituse „järelkajad”. Foto: Ernst Vittof. EFA.133.A.66.9

Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmed piknikul Otepää linnamäel. Preili S. Uik, L. Rutopõld, G. Holst, H. Rutopõld, seltsi liikmed E. Sild, A. Prüüs, H. Laheste, I. Loomann, A. Laid, A. Pakosta, A. Silbergleich. 17.06.1923. Foto autor teadmata. EFA.133.A.66.27

Üliõpilased loengus vana anatoomikumi ringauditooriumis.1930. aastatel. Foto autor teadmata. EFA.38.0.39297

Üliõpilased katusel. Teadmata on asjaolu, mis neid katusele ajas, aga mitmesugused vembud kuulusid ju üliõpilaselu juurde. 1930-ndad. Foto: autor teadmata. EFA.38.0.39299

Kevadine tõrvikutega rongkäik on vanimaid ja tuntumaid üliõpilaste traditsioone. Rongkäik on jõudnud peahoone ette. 01.05.1940. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.29520

Tartu Ülikooli raamatukogu Toomemäel 1927. aastal. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.40548

Tartu Ülikooli raamatukogu hoidlaruum. Meeldetuletuseks, et peamiseks tarkuseallikaks olid veel raamatud. 1930. Foto: Hans Riedel. EFA.11.2.1935

Tartu Ülikooli võimla 1931. aastal. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.28421

Tartu Ülikooli tähetorn 1934. aastal. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.29783

Tartu Ülikooli vana anatoomikum 1940. aastal. Foto autor teadmata. EFA.197.0.29323

Tartu õlevabrik 1940. aastal. Kahtlemata oluline asutus ülikoolilinna jaoks. Foto: Eduard Selleke. EFA.406.4.5878

Vaade raekojale 1930. aastatel. Foto: Eduard Selleke. EFA.197.0.66332

Tartu vaade Emajõe kaldalt 1914. aastal. Foto: Eduard Selleke. EFA.7.7.47